

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
РОМАНЮКА Ігоря Миколайовича
про дисертаційне дослідження
ЗАМОТАЄВОЇ Наталії Володимирівни
“РОЗВИТОК КУЛЬТУРОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВИКЛАДАЧІВ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ВІЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ”,
поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Успішність євроосвітньої інтеграції України, реформування Збройних Сил і вищої військової школи за стандартами НАТО багато в чому залежить від професіоналізму викладачів вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ). Сучасність висуває до них нові вимоги, пов’язані з готовністю до творчої педагогічної діяльності, суб’єкт-суб’єктної взаємодії із вихованцями на основі актуального культурологічного контенту, естетичного досвіду, гуманістичних ідеалів і цінностей. Саме тому пріоритетне значення у змісті післядипломної професійної підготовки та підвищення кваліфікації викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ надається культуротворчому і компетентнісному підходам, особливої актуальності набуває питання розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін вищих військових навчальних закладів, розв’язанню якого присвячене рецензоване дисертаційне дослідження.

На підставі проведеного аналізу дисертаційної роботи Н. В. Замотаєвої з’ясували його спрямованість на подолання цілої низки суперечностей між сучасними вимогами до підготовки компетентних військових викладачів, здатних цілісно підходити до організації гуманітарної підготовки військовослужбовців у ВВНЗ, успішно розв’язувати освітньо-виховні цілі, самостійно долати проблеми, вирішувати конфлікти, і традиційною

системою післядипломної освіти, що ґрунтуються на сцієнтистському підході; високим рівнем теоретичної підготовки викладачів вищої військової школи і недостатнім їх практичним досвідом вирішення освітньо-професійних завдань, пов'язаних із пошуком нових педагогічних ідей, способів міжособистісної взаємодії та комунікації, шляхів і прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів (слушачів) ВВНЗ із гуманітарних дисциплін.

Для вирішення порушеного наукового питання дисерантка належним чином обґрунтувала актуальність теми дослідження, сформулювала його понятійний апарат, чітко визначила теоретичне поле наукового пошуку, логічно описала зміст і шляхи досягнення поставленої мети, обґрунтувала й достовірно представила здобуті результати.

Рецензована дисертація є добре структурованим, логічно вивіреним науковим дослідженням, оформленим у строгій відповідності до сучасних вимог, які висуваються до такого виду робіт. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито методологічну і теоретичну основи дослідження, його наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів експериментально-дослідного навчання, публікації, структуру й обсяг дисертації.

Перший розділ дисертації Н.В.Замотаєвої присвячено ґрутовному дослідження філософських, соціокультурних, психолого-педагогічних зasad порушеного наукового питання. Погоджуємося з висновками дисерантки про діалогічний характер культуротворчої діяльності викладача вищої військової школи, що охоплює всі сфери, види і форми його активного ставлення до культурної спадщини, міжкультурного та міжособистісного діалогу з метою самоутвердження, самореалізації, налагодження взаєморозуміння між усіма суб'єктами освітнього процесу.

Логічним продовженням дослідження стало вивчення психолого-педагогічних проблем розвитку культуротворчої компетентності викладачів в умовах інтерактивного навчання. Н. В. Замотаєва ґрунтовно проаналізувала психологічні теорії культуротворчості В. Роменця, П. М'ясоїда, С. Максименка, В. Клименка та А. Фурмана, на основі фундаментальних праць авторитетних вітчизняних і зарубіжних учених (С. Батишев, О. Новиков, Г. Ващенко, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калик, В. Окоń, С. Сисоєва та ін.) розкрила основні проблеми залучення педагогів до культуротворчості.

Дисерантка цілісно підійшла до висвітлення сучасної практики інтерактивного навчання та розвитку культуротворчої компетентності викладачів вищої школи: вивчила зазначені питання в науково-педагогічній літературі та провела власне дослідження у вищих військових навчальних закладах.

Науковим здобутком другого розділу рецензованої дисертації – “Розвиток культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ із використанням кейс-технології” – вважаємо розкриття сутності поняття “культуротворча компетентність викладача гуманітарних дисциплін ВВНЗ”, під яким дисерантка розуміє “складову професійної компетентності, інтегральний показник готовності до продуктивної педагогічної діяльності, суб’єкт-суб’єктної взаємодії із студентами (курсантами, слухачами) на основі динамічної сукупності культурологічних знань, умінь, естетичного досвіду, гуманістичних ідеалів і цінностей, творчих здібностей і здатності до співтворчої діяльності” (с. 83). Н. В. Замотаєва досить аргументовано визначила співвідношення ключових понять “культуротворча компетентність” і “професійна компетентність”, обґрунтувала і спроектувала модель розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ із використанням кейс-технології; розкрила теоретичні підходи до розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін у процесі їх самоосвітньої підготовки та під час аудиторних занять; розкрила педагогічні

умови, що забезпечують ефективність розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ у системі післядипломної педагогічної освіти.

Вважаємо, що запропоновану дисеранткою модель розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ, уточнену на рис. 2.1.1 дисертації (с. 92), слід вважати цілісною, науково обґрунтованою і технологічною для застосування у системі післядипломної педагогічної освіти.

Спираючись на розуміння методики як прикладної системи викладання, що охоплює цільовий, змістовий, технологічний компоненти, Н. В. Замотаєва у п. 2.2 дисертації висвітлила методичні підходи до реалізації спроектованої теоретичної моделі, визначила принципи, мету, зміст, технологічний інструментарій, що забезпечує системний розвиток культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ у процесі їх самоосвітньої підготовки. Належної технологічності у вирішенні порушеного наукового питання дисерантка досягла завдяки детально розробленому алгоритму застосування кейс-технології, а також підготовлених дидактичним матеріалам (схема організації інтерактивного навчання з кейсами, запитання і завдання для самостійної роботи, пам'ятка для обговорення кейсу в онлайн-режимі, технологічна карта проведення онлайн-дискусії тощо).

Значущим для досягнення мети дисертаційного дослідження виявилося розроблення у п. 2.3 “Удосконалення культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін під час аудиторних занять” системи інтерактивного розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін у процесі аудиторної післядипломної підготовки з використанням кейс-технології. Дисерантка на належному рівні підійшла до алгоритмізації цього процесу, що охопила основні етапи, методи, прийоми, види навчальних занять і навчально-пізнавальної діяльності слухачів тощо.

У третьому розділі дисертації – “Експериментально-дослідне навчання щодо розвитку культуротворчої компетентності викладачів ВВНЗ

із використанням кейс-технології” – розроблено програму експериментально-дослідного навчання, висвітлено його хід, проаналізовано та узагальнено результати проведеного педагогічного експерименту. Н. В. Замотаєва детально схарактеризувала основні етапи експериментально-дослідного навчання та використаний інструментарій, розкрила підходи до формування експериментальної і контрольної груп, описала хід педагогічного експерименту, що дозволяє стверджувати про об'єктивний характер отриманих результатів. Вважаємо коректним застосування методик М. Рокича, К. Роджерса та Р. Даймонд, Б. Басса, а також тестів Д. Гілфорда та Е. Поля Торренса щодо визначення ціннісних орієнтацій, рівнів адаптивності, спрямованості особистості й особистісних якостей викладачів, які брали участь в експерименті.

Погоджуємося із розробленими Н. В. Замотаєвою показниками основних рівнів розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ, а також вжитим діагностичним інструментарієм для визначення цих рівнів, який забезпечив об'єктивний характер отриманих результатів експериментального дослідження, зокрема щодо позитивної динаміки розвитку складових культуротворчої компетентності

в експериментальній групі. Вважаємо доведеною шляхом застосування методу математичної статистики (критерій ϕ^* – кутове перетворення Фішера) достовірність відмінностей між процентними частками двох вибірок (експериментальної та контрольної груп, в яких відображені досліджуваний ефект (рівень розвитку складових елементів культуротворчої компетентності), вірогідність отриманих кількісних показників.

Сформульовані Н. В. Замотаєвою наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження є аргументованими та вичерпними.

Основні результати дисертаційного дослідження Н. В. Замотаєвої повною мірою відображені у 15 одноосібних публікаціях, зокрема у навчальному посібнику-практикумі, 7 статтях у наукових фахових виданнях, затверджених Міністерством освіти і науки України (далі – МОН

України), з яких 3 публікації – у наукометричних виданнях, опубліковано 7 тез і статей у збірниках матеріалів конференцій і семінарів. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення Н. В. Замотаєвою результатів та розкриття змісту проведеного дисертаційного дослідження відповідає чинним нормативним документам щодо присудження наукових ступенів та оформлення дисертації.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає сучасним вимогам МОН України до кандидатських дисертацій. У тексті автореферату дисертації відображені основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Н. В. Замотаєвою дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Позитивно оцінюючи зміст представленого на захист дисертаційного дослідження, відзначимо наявність окремих недоліків:

1. Одним із змістових компонентів авторської моделі розвитку культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін ВВНЗ, відображеної на рис. 2.1.1 (с. 92), є педагогічний досвід, врахування якого є важливим дидактичним принципом навчання дорослих. Однак при розробленні методики розвитку культуротворчої компетентності він не знайшов належного відображення, зокрема у системі запитань і завдань до кейсів.
2. У п. 2.1 дисертації стверджується, що “звернення до культурологічного контенту, що є провідним змістовим компонентом спроектованої технології, надаватиме аналітичній роботі необхідної образності та емоційності, сприятиме проблематизації навчального матеріалу” (с. 100). Втім дисеранткою не було конкретизовано технологічний інструментарій створення проблемних ситуацій, не розкрито особливості їх організації з урахуванням андрагогічних принципів навчання викладачів ВВНЗ у системі післядипломної педагогічної освіти.

3. Потребує уточнення термінологічний апарат дослідження, в якому одночасно використовуються такі поняття, як “інтерактивна взаємодія” (с. 54-55), “електронна комунікація” (с. 108), “інтерактивне спілкування” (с. 116), “інтерактивна комунікація” (с. 124, 127).

Висловлені зауваження не заперечують наукової цінності дисертаційної роботи Н. В. Замотаєвої, її теоретичного і практичного значення для сучасної педагогічної науки.

Таким чином, дисертація Н. В. Замотаєвої є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, яке вирішує значуще для теорії і методики професійної освіти наукове питання.

На підставі вищевикладеного дійшли висновку, що дисертаційне дослідження Н. В. Замотаєвої на тему “Розвиток культуротворчої компетентності викладачів гуманітарних дисциплін вищих військових навчальних закладів із використанням кейс-технології” повністю відповідає п. 9, 11 і 12 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – ЗАМОТАЄВА Наталія Володимирівна – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент – кандидат педагогічних наук, доцент, головний спеціаліст Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України

I.M.РОМАНЮК

Підпис РОМАНЮКА Ігоря Миколайовича засвідчує.

Директор Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України
генерал-майор

А.Г.ПЕТРЕНКО